

Ujedinjene nacije

CCP/C/111/D/2003/2010

Međunarodni pakt o
građanskim i političkim
pravima

Unaprijed poslata
neredigovana verzija

Distr.: Opšta
4. septembar 2014.

Original: Engleski

Komitet za ljudska prava

Predstavka br. 2003/2010

Mišljenje usvojeno na 111. sjednici Komiteta
(7-25. juli 2014. godine)

<i>Podnosioci:</i>	Zilkija Selimović i drugi (koje zastupa advokat, Track Impunity Always-TRIAL)
<i>Navodne žrtve:</i>	Autori predstavke i nestali članovi porodica
<i>Država potpisnica:</i>	Bosna i Hercegovina
<i>Datum podnošenja predstavke:</i>	4. maj 2010. (inicijalni podnesak)
<i>Referentni dokument:</i>	Odluke Specijalnog izvjestioca iz člana 97, Državi potpisnici dostavljene 16. novembra 2010.
<i>Datum usvajanja mišljenja:</i>	17. juli 2014. godine
<i>Pravna stvar:</i>	Prisilni nestanak i efikasan pravni lijek
<i>Materijalna pitanja:</i>	Pravo na život, zabrana mučenja i drugih zlostavljanja, sloboda i zaštita osoba, pravo na dostojanstveno i ljudsko ophođenje, priznavanje pravnog subjektiviteta, pravo na efikasnu zadovoljtinu i pravo svakog djeteta na mjere zaštite na koje obavezuje njegov status maloljetnika.
<i>Proceduralna pitanja:</i>	Nema.
<i>Članovi Pakta:</i>	Član 2, stav 3; članovi 6, 7, 9, 10 i 16; član 24
<i>Članovi Fakultativnog protokola:</i>	Član 2

Aneks

Mišljenje Komiteta za ljudska prava na osnovu člana 5, stav 4 Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (111. sjednica)

o

predstavci br. 2003/2010*

<i>Podnosioci:</i>	Zilkija Selimović i drugi (koje zastupa advokat, Track Impunity Always-TRIAL)
<i>Navodne žrtve:</i>	Autori predstavke i nestali članovi porodica
<i>Država potpisnica:</i>	Bosna i Hercegovina
<i>Datum podnošenja predstavke:</i>	4. maj 2010. (inicijalni podnesak)

Komitet za ljudska prava, formiran na osnovu člana 28. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima,

na sastanku od 17. jula 2014. godine,

nakon što je završio razmatranje predstavke br. 2003/2010, koju je Komitetu za ljudska prava podnijela gđa Zilkija Selimović i drugi u skladu sa Fakultativnim protokolom uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima,

uzevši u obzir sve pismene informacije koje su dostavili autori predstavke i Država potpisnica,

usvaja sledeće:

Mišljenje u skladu sa članom 5, stav 4 Fakultativnog protokola

1. Autori predstavke od 4. maja 2010. godine su 25 članovi porodica¹ Rasima Selimovića, Mensuda Durića, Safeta Hodžića, Himze Hadžića, Abdulaha Jelaškovića, Sinana Salkića,

---

* Sledeći članovi Komiteta su učestvovali u razmatranju ove predstavke: Yadh Ben Achour, Lazhari Bouzid, Cornelius Flinterman, Yuji Iwasawa, Walter Kalin, Zonke Zanele Majodina, Dheerujlall B. Seetulsingh, Andrei Paul Zlatescu, Gerald L. Neuman, Nigel Rodley, Victor Manuel Rodriguez Rescia, Fabian Omar Salvioli, Anja Seibert-Fohr, Yuval Shany, Konstantine Vardzelashvili, Margo Waterval.

Tekst zajedničkog mišljenja članova Komiteta Fabiana Omara Salviolia i Viktora Manuela Rodrigueza Rescia (saglasnog) dodat je uz ovo mišljenje.

---

¹ Zilkija Selimović, Admir Selimović (supruga i sin), Mejra Durić, Suljo Durić (majka i brat), Rabija Hadžić, Munevera Zahirović (supruga i kćerka), Nada Hadžić, Mirza Hadžić, Muhamed Hadžić (supruga i sinovi), Aida Abadija (kćerka Abdulaha Jelaškovića), Zilka Salkić, Nijaz Salkić (supruga i sin), Mediha Alić, Amra Alić, Samra Alić (supruga i kćerke), Halida Podžić (kćerka Emina Jelečkovića), Servedina Abaz, Jasmin Abaz, Eldijana Džogić (supruga, sin i kćerka), Emina Kander, Nermin Kander, Eldina Kander (supruga, sin i kćerka), Habiba Fejzović (supruga), Ajnija Šehić i Berina Šehić (supruga i kćerka). Autori su 15. jula 2013. godine obavijestili Komitet da je Mejra Durić preminula.

Idriza Alića, Emina Jelečkovića, Hasana Abaza, Hakije Kandra, Esada Fejzovića i Đeme Šehića, 12 državljana Bosne i Hercegovine (BiH) koji su zarobljeni 4. maja 1992. godine i nestali nakon toga. Autori podnose predstavku u svoje ime i u ime svojih nestalih članova porodice. Oni tvrde da su žrtve kršenja članova 6, 7, 9, 10 i 16 u vezi sa članom, stav 3 Međunarodne konvencije o građanskim i političkim pravima. Devet osoba među autorima, koji su bili maloljetnici u vrijeme zarobljavanja i nestanka njihovih članova porodice tvrde da je Država potpisnica povrijedila njihovo pravo na posebnu zaštitu dok su bili maloljetni i sve dok nisu postali punoljetni. Tvrde da je došlo do kršenja člana 7 i člana 2, stav 3 Pakta u vezi sa članom 24, stav 1 Pakta. Autore zastupa Organizacija TRIAL (Track Impunity Always).²

Činjenično stanje kako su ga predstavili autori predstavke

2.1 Događaji su se odigrali u toku oružanog sukoba koji se vodio oko nezavisnosti BiH. Oštećene i njihove članove porodica su 4. maja 1992. godine arbitrarno lišili slobode u selu Svrake pripadnici Vojske Republike Srpske (VRS) zajedno sa većinom stanovnika istog sela (približno 850 ljudi). Himzo Hadžić, Safet Hodžić, Mensud Durić, Rasim Selimović, Sinan Salkić, Idriz Alić, Hasan Abaz, Hakija Kander, Emin Jelečković, Esad Fejzović i Đemo Šehić su bili u vojsci od početka sukoba.³ Međutim, kada se ovaj događaj desio, svi su bili kod svojih kuća sa svojim porodicama i nisu učestvovali ni u kakvim borbenim dejstvima. Pripadnici VRS-a su ih odveli od njihovih kuća i kasnije prebacili u koncentracioni logor zvani Kasarna JNA u Semizovcu gdje se nalazila kasarna Jugoslovenske Narodne Armije (JNA).⁴ Preživjeli su prepoznali neke od vojnika kao svoje nekadašnje susjede.

2.2 Nekim starijim muškarcima, ženama i djeci, uključujući i neke od autora predstavke je 4. maja 1992. godine bilo dozvoljeno da napuste kamp uz pomoć lokalne kancelarije Crvenog krsta iz Visokog. Neki od njih su mogli otići kući i 23. maja 1992. godine i prevezeni su do Visokog, koji je bio pod kontrolom Armije BiH.

2.3 U međuvremenu su muškarcima iz sela odvedeni u koncentracioni logor pod nazivom „Nakina garaža“. Rasim Selimović, Safet Hodžić, Himzo Hadžić, Abdulah Jelašković, Idriz Alić, Emin Jelečković, Hasan Abaz, Hakija Kander, Esad Fejzović i Đemo Šehić su, nakon 21 dana provedenog u ovom logoru, pušteni i mogli su ići kući pod uslovom da se dva puta na dan javljaju pripadnicima VRS. Nakon tri dana, morali su da se javljaju tri puta na dan u koncentracioni logor poznat pod nazivom „Planjina kuća“, koji se nalazio u Svrakama, gdje su također bili prisiljeni spavati. Prema riječima preživjelih, ovi ljudi su imali radnu obavezu i morali su da obnavljaju svoje kuće za druge ljude da ih koriste, kopaju rovove, rade u obližnjoj fabrici, a premlaćivali su ih i mučili. Očevici su izjavili da je, 16. juna 1992. godine, Mensuda Durića, Himzu Hadžića, Safeta Hodžića, Idriza Alića, Hakiju Kandra i Emina Jelečkovića, zajedno s drugim zatvorenicima (ukupno 12 osoba) odveo pripadnik VRS-a, Dragan Damjanović⁵, u nepoznatom pravcu. Tada su poslednji put viđeni. Rasim Selimović, Abdulah Jelašković, Hasan Abaz i Esad Fejzović su poslednji put viđeni u tom koncentracionom logoru 18. juna 1992. godine, kada su ih takođe odveli pripadnici VRS-a kamionom

² Fakultativni protokol je za Državu potpisnicu stupio na snagu 1. juna 1995. godine.

³ Tokom sukoba je postojala vojna obaveza.

⁴ Koriste se oba naziva: Jugoslovenska Narodna Armija i JNA.

⁵ Što se tiče Dragana Damjanovića, pogledati šta mu se kasnije desilo u paragrafu 2.14 ovog mišljenja.

zajedno sa drugim zarobljenicima. Demo Šehić je vidio kada je prva grupa muškaraca odvedena 16. juna 1992. godine u nepoznatom pravcu. On je odmah donio odluku da pobjegne prema selu Paljevo, koje je bilo pod kontrolom JNA. Njegova porodica misli da je bio zarobljen i da su ga pripadnici JNA arbitrarno pogubili i njegovi posmrtni ostaci nikada nisu pronađeni i njegova sudbina i mjesto gdje se nalazi ostaju nepoznati.⁶ Sinan Salkić je pušten 14. maja 1992. godine, pod uslovom da se tri puta na dan javlja u Planjinu kuću. Jedan čuvar u logoru po imenu Z. L. je obavijestio autora predstavke, Nijaza Salkića, da je čuo da mu je otac ubijen, rekavši da su tri-četiri čovjeka otišla u kuću Sinana Salkića 10. juna 1992. godine, uhapsila ga bez razloga i arbitrarno ga pogubili na mostu blizu ulaza u selo Svrake i bacili ga u rijeku Bosnu. Njegovi posmrtni ostaci nikada nisu pronađeni.

2.4 Oružani sukob se završio u decembru 1995. godine, kada je potpisan Opšti okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: "Dejtonski sporazum").⁷

2.5 Više od osamnaest (18) godina nakon nestanka Himze Hadžića, Safeta Hodžića, Mensuda Durića, Rasima Selimovića, Abdulaha Jelaškovića, Sinana Salkića, Idriza Alića, Hasana Abaza, Hakije Kanđera, Emina Jelečkovića, Esada Fejzovića i Đeme Šehića, vlasti BiH nisu provele po službenoj dužnosti brzu, nepristrasnu, temeljitu, nezavisnu i efikasnu istragu. Bez obzira na postojanje dokaza o osobama odgovornim za njihovo hapšenje i prisilni nestanak, niko nije procesuiran, optužen i sankcionisan, čime se podhranjuje stalno postojanje klime nekažnjivosti.

2.6 Kad je riječ o iscrpljenosti domaćih pravnih sredstava, autori navode da, iako su cijele familije pogođena nestankom njihovih najmilijih, svaka porodica je odlučila da će samo jedna osoba (obično bračni drug ili majka nestale osobe, a u nekim drugim slučajevima sin ili kćer) službeno predstavljati porodicu pred lokalnim vlastima kako se ne bi stvorila konfuzija ili preklapanje.

2.7 U skladu sa Zakonom o upravnom postupku Federacije⁸, potrebno je da rodbina nestalih osoba u vanparničnom postupku pred domaćim sudovima dobije odluku o proglašavanju njihovih najmilijih umrlih. Nadalje, članom 21 Zakona o pravima demobilisanih branilaca i članova njihovih porodica je utvrđeno da "Prava iz stava 1. ovog člana pripadaju i članovima porodice nestalog branioca do njegovog proglašenja umrlim, a najduže dvije godine od dana stupanja na snagu ovog Zakona kada im prava prestaju, ukoliko u tom roku ne pokrenu postupak za proglašenje nestalog branioca umrlim."⁹ Uprkos teškoj dodatnoj boli uzrokovanoj ovim postupkom, Zilkija Selimović, Mejra Durić, Nada Hadžić, Rabija Hodžić, Nijaz Salkić, Ajša Jelečović (supruga Emina Jelečovića), Servedina Abaz, Emina Kander, Mediha Alić, Habiba Fejzić i Ajnija Šehić su proglasile svoje članove porodice umrlim, pošto je to bio jedini način da razriješe posebno teško materijalno stanje. Odgovarajuće odluke Općinskog suda u Sarajevu su dobijene u periodu između 1993. godine i septembra 2005. godine,¹⁰ i ovih

⁶ Njegova porodica je 1998. godine dobila vijest da je njegovo tijelo zakopano u nekoj šumi. Obavijestili su policijsku stanicu Vogošća, ali nije bilo službenog reagovanja i porodica je uložila vlastite napore da pronađe navodno mjesto ukopa, ali oni nisu bili uspješni.

⁷ U skladu s Dejtonskim sporazumom, Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta: Federacija Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Brčko Distrikt je formalno inagusan 8. marta 2000. godine pod isključivim suverenitetom države i međunarodnom supervizijom.

⁸ Službene novine Federacija br. 2198 i 48/99.

⁹ Prevod na engleski su obezbijedili autori predstavke.

¹⁰ Kopije odgovarajućih odluka se nalaze u spisu.

11 autora predstavke je dobilo invalidninu¹¹. Ova invalidnina je oblik socijalne pomoći. Zato se ne može smatrati da je to odgovarajuća mjera odštete za pretrpljene povrede prava. Admir Selimović, Aida Abadija¹², Munevera Zahirović, Suljo Durić, Muhamed Hadžić, Nijaz Salkić, Halida Podžić, Nermin Kander i Amra Alić čak ne dobijaju ni ovu socijalnu pomoć, a nisu im dosuđene nikakve naknade za pretrpljenu štetu.

2.8 Autori su, zajedno s ostalim članovima Udruženja porodica nestalih osoba iz Vogošće, 16. augusta 2005. godine, prijavili otmicu¹³ 98 ljudi, uključujući i njihove nestale članove porodice, Petoj policijskoj stanici Vogošća. Dana 9. septembra 2005. godine su podnijeli krivičnu prijavu Tužilaštvu Kantona Sarajevo protiv nepoznatih pripadnika VRS u vezi s nestankom njihovih članova porodice. Nisu dobili nikakav odgovor. Ovih 12 žrtava je registrovano kao nestale osobe u bazama podataka Državne komisije za traženje nestalih osoba, a i kod Međunarodnog komiteta Crvenog krsta.

2.9 Autori predstavke su u periodu od septembra do oktobra 2005. godine podnijeli Komisiji za ljudska prava Ustavnog suda Bosne i Hercegovine apelacije, tvrdeći da je došlo do povrede članova 3. i 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu "Evropska konvencija o ljudskim pravima") i člana II.3, stavovi (b) i (f) Ustava Bosne i Hercegovine¹⁴. Ustavni sud je odlučio da objedini sve ove apelacije, kao i druge apelacije koje su podnijeli članovima Udruženja porodica nestalih osoba iz Vogošće i da ih rješava kao jednu kolektivnu tužbu. Ustavni sud je 23. februara 2006. godine donio odluku, zaključivši da su podnosioci u ovom slučaju oslobođeni od iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova pred domaćim sudovima jer "ni jedna institucija u Bosni i Hercegovini koja se bavi pitanjima nestalih osoba ne funkcionise efikasno"¹⁵. Sud je dalje utvrdio kršenje članova 3 i 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima zbog nedostatka informacija o sudbini ili mjestu gdje se nalaze nestali članovi porodica apelanata. Sud je naredio da nadležne vlasti daju "sve dostupne informacije vezane za članove porodica apelanata nestale tokom rata (...) urgentno i bez daljeg odlaganja, a najkasnije u roku od 30 dana od prijema odluke". Sud je takođe naredio "akterima iz člana 15 Zakona o nestalim osobama da obezbijede operativno funkcionisanje institucija koje su uspostavljene u skladu sa Zakonom o nestalim osobama, odnosno Instituta za nestale osobe, Fonda za podršku porodicama nestalih osoba u BiH i Centralne evidencije nestalih osoba BiH, i to bez daljnjeg odlaganja i najkasnije u roku od 30 dana", a od nadležnih organa se traži da Ustavnom sudu, u roku od šest mjeseci, dostave informacije o mjerama koje su preduzeli da izvrše njegovu odluku.

2.10 Ustavni sud nije donio nikakvu odluku po pitanju naknade s obzirom da je ovo pitanje obuhvaćeno odredbama Zakona o nestalim osobama koje se odnose na "finansijsku podršku" i osnivanje Fonda za podršku porodicama nestalih osoba. Autori predstavke tvrde da navedene odredbe o finansijskoj podršci nisu realizovane, te da Fond još uvijek nije uspostavljen.

¹¹ Invalidnina iznosi od 58 KM (oko 30 eura) do 443,10 KM (oko 228 eura).

¹² Prema važećim zakonima, Aida Abadija, kćerka Abdulaha Jelaškovića, nije imala pravo na invalidninu. Zato je bila u mogućnosti da izbjegne proglašavanje oca umrlim.

¹³ 'Otmica' je riječ koju su upotrijebili autori predstavke.

¹⁴ Kopije tužbi se nalaze u spisu.

¹⁵ Princip o prihvatljivosti koji je neveo Ustavni sud BiH, *M.H. i drugi* (br. AP-129/04), 27. maj 2005., para. 37-40, je citiran u presudi iz slučaja Mensuda Rizvanovića: *Jela Stepanović i drugi* (br. AP 36/06), 16. juli 2007.

2.11 Neki od aplikanta (Aida Abadija, Zilkija Selimović, Aiša Jelečević, Servedina Abaz, Mediha Alić, Habiba Fejzović) su u julu i augustu 2006. godine dobili istovjetne dopise od Kancelarije za traženje nestalih lica Vlade Republike Srpske u kojima je naglašeno da su njihovi najmiliji upisani u registar nestalih osoba u ICRC. Ovaj dopis je bio posljednji koji je promljen u kontekstu izvršenja odluke Ustavnog suda. Niko od drugih autora predstavke nije dobio nikakav dopis iz Kancelarije Vlade Republike Srpske za traženje zarobljenih i nestalih lica. Vremenski rok određen odlukom Ustavnog suda od 16. jula 2007. godine je istekao i nikakve relevantne informacije o sudbini i mjestu gdje se nalaze članovi porodice autora predstavke nisu dostavljene sudu ili autorima predstavke.

2.12 Dana 18. novembra 2006. godine je Ustavni sud utvrdio da njegova odluka od 23. februara 2006. godine nije u potpunosti izvršena. Dok je Republika Srpska objavila sve informacije koje je imala, drugi entitet (Federacija Bosne i Hercegovine), Država i Brčko Distrikt nisu. Osim toga, Institut za nestale osobe, Centralna evidencija i Fond za podršku porodicama nestalih osoba još nisu počeli s radom. Ova odluka je dostavljena autorima predstavke 18. decembra 2006. godine, a pošto neizvršenje odluka Ustavnog suda predstavlja krivično djelo, i Tužilaštvu BiH. Po saznanjima autora, Tužilaštvo nije preduzelo nikakve značajne mjere da krivično goni one koji ne izvršavaju odluke Ustavnog suda. Kako je odluka Ustavnog suda konačna i obavezujuća, autori predstavke nemaju drugog djelotvornog pravnog sredstva da bi ga iscrpili.

2.13 U kontekstu postupka koji je u toku, mnogi od autora su ispunili antemortem upitnike i dali svoje uzorke DNK ICRC-u, Društvu Crvenog krsta BiH i Crvenom krstu Federacije BiH kako bi se olakšao postupak identifikacije posmrtnih ostataka koje su ekshumirali lokalni stručnjaci za forenziku. Do sada, niko od autora nije dobio nikakvu povratnu informaciju o ovoj inicijativi. Niko od autori sa sigurnošću ne zna sudbinu svojih najmilijih i mjesto gdje se nalaze, a nisu u mogućnosti da pokopaju njihove posmrtne ostatke u skladu sa svojim uvjerenjima i običajima.

2.14 Sud BiH je 15. decembra 2006. godine osudio Dragana Damjanovića na 20 godina zatvora za zločine protiv čovječnosti. U tužbi se navodi da je išao u logor Planjina kuća nekoliko puta i da je uz pomoć stražara, koristio veliki broj zatvorenika kao živi štit, što je rezultiralo teškim povredama, pa čak i smrću nekih od njih. Međutim, Dragan Damjanović nije bio optužen ili osuđen za mučenje i prisilni nestanak nestalih članova porodice autora predstavke.¹⁶

Tužba

3.1 Autori tvrde da, iako se događaj dogodio prije stupanja na snagu ovog Fakultativnog protokola za ovu Državu potpisnicu, prisilni nestanci sami po sebi predstavljaju produženo kršenje nekoliko ljudskih prava. U ovom slučaju, autori navode (a) nedostatak informacija o uzrocima i okolnostima nestanka njihovih članova porodice; (b) propust državnih vlasti da provedu po službenoj dužnosti brzu, nepristranu, temeljitu i nezavisnu istragu njihovih arbitrarnih hapšenja i naknadnih prisilnih nestanka; (c) propust da identifikuju, sude i sankcionišu one koji su odgovorni; i (d) nepružanje efikasne zadovoljštine njihovim porodicama. Oni smatraju da su te povrede njihovih prava i dalje nastavljene nakon stupanja na snagu ovoga Protokola, a predstavljaju povrede članova 6, 7, 9, 10 i 16 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta.

¹⁶ Vidjeti presudu u predmetu Dragan Damjanović od 15. decembra 2006. godine, koja je postala pravosnažna 13. juna 2007. godine.

3.2 Autori smatraju da odgovornost za rasvjetljavanje sudbine njihovih nestalih članova porodice leži na Državi potpisnici. Oni se pozivaju na stručni izvještaj Radne grupe za prisilne i nedobrovoljne nestanke (WGEID) u kom se navodi da primarna odgovornost za obavljanje tih poslova ostaje na vlastima na čijoj se teritoriji nalazi mjesto za koje se sumnja da je masovna grobnica.¹⁷ Autori dalje tvrde da Država potpisnica ima obavezu da provede brzu, nepristrasnu, temeljitu i nezavisnu istragu teških kršenja ljudskih prava, kao što su prisilni nestanci, mučenja i arbitrarna ubistava. Uopšteno, obaveza provođenja istrage takođe postoji i u slučajevima ubistava ili drugih akata koji utiču na uživanje ljudskih prava koji se ne mogu pripisati državi. U ovim slučajevima, obaveza da se provede istraga proizlazi iz dužnosti države da zaštiti sve pojedince na svojoj teritoriji od djela koja izvršavaju privatne osobe ili grupe osoba koje im mogu ometati uživanje ljudskih prava.¹⁸ U ovom slučaju, uprkos tužbama koje su odmah podnijeli autori ili njihove porodice lokalnim vlastima i Crvenom krstu, nije provedena nikakva istraga po službenoj dužnosti koja bi bila brza, nepristrasna, detaljna, nezavisna i efikasna kako bi se pronašli Himzo Hadžić, Safet Hodžić, Mensud Durić, Rasim Selimović, Abdulah Jelašković, Sinan Salkić, Idriz Alić, Hasan Abaz, Hakija Kander, Emin Jelečković, Esad Fejzović i Demo Šehić i razjasnila njihova sudbina i gdje se nalaze. Bez obzira na postojanje jakih dokaza i neproturječnih svjedočanstava o identitetu odgovornih za lišavanje slobode, zlostavljanje, prisilni rad i prisilni nestanak i arbitrarno ubijanje 12 ljudi, do sada nitko nije bio pozvan na sud, optužen, suđen ili osuđen za zločine u pitanju.

3.3 Autori se u vezi sa članom 6 pozivaju na praksu Komiteta u rješavanju predstavki prema kojoj Država potpisnica ima primarnu dužnost da preduzme odgovarajuće mjere za zaštitu života osobe. U slučaju prisilnog nestanka, Država potpisnica ima obavezu da provede istragu i počinitelje dovede pred lice pravde. Ukoliko ne uradi tako, Država potpisnica nastavlja da krši pravo žrtave na život u suprotnosti sa članom 6 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta. U ovom slučaju su državni agenti nezakonito pritvorili 12 žrtava kojima su gubi svaki trag od 10. juna 1992. godine (Sinan Salkić), 16. juna 1992. godine (Mensud Durić, Safet Hodžić, Himzo Hadžić, Hakija Kander, Idriz Alić, Emin Jelečković), odnosno 18. juna 1992. godine (Rasim Selimović, Abdulah Jelašković, Hazan Abaz and Esad Fejzović). Iako postoje razlozi za sumnju da su svi oni arbitrarno pogubljeni, njihovi posmrtni ostaci još nisu nađeni, ekshumirani i vraćeni njihovim porodicama. Domaće vlasti i međunarodna tijela kao što su ICRC označavaju ovih 12 ljudi kao "nestale osobe", a državna tijela i dalje imaju obavezu da traže nestale osobe i da ih identifikuju, kao i da istraže okolnosti i uzrok njihove smrti, te da vrate njihove posmrtne ostatke.

3.4 Autori dalje smatraju da su njihove članove porodice pripadnici VRS nezakonito zatvorili, da su držani u tri različita koncentraciona logora, bez komunikacije s vanjskim svijetom i da su bili podvrgnuti mučenju i nečovječnom i ponižavajućem postupanju, uključujući i prisilni rad. Njihov prisilni nestanak sam po sebi predstavlja oblik mučenja, u kome Država potpisnica nije provela po službenoj dužnosti, brzu, nepristrasnu, temeljitu

¹⁷ Authori se pozivaju na izvještaj Manfreda Nowaka, stručnog člana WGEID, Special proces on Missing persons in the territory of the former Yugoslavia, document E/CN.4/1996/36, para. 78.

¹⁸ Authori se pozivaju na Opšti komentar Komiteta 31 (2004) o prirodi opšte zakonske obaveze koja je nametnuta Državama potpisnicama Pakta, para. 8; *Velasquez Rodriguez protiv Hondurasa*, Presuda od 29. jula 1988, Inter-američki sud za ljudska prava, Serija C, No. 4, para. 172; i *Demlray protiv Turske*, Tužba no.27308/95, Presuda od 21. novembra 2000, Evropski sud za ljudska prava, para. 50; *Tanrikulu protiv Turske*, Tužba no. 23763/91, Presuda od 8. jula 1999, Evropski sud za ljudska prava, para. 103; i *Ergl protiv Turske*, Tužba no. 23818194, Presuda od 28. jula 1998, Evropski sud za ljudska prava, para. 82.

i nezavisnu istragu kako bi se identifikovali, istražili, sudili i sankcionisali oni koji su odgovorni. Autori zato smatraju da to predstavlja povredu člana 7 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta. Takođe podsjećaju na praksu Komiteta u rješavanju predstavki, koja je priznala da i sam prisilni nestanak predstavlja povredu člana 10 Pakta.¹⁹ Pošto mučenje i nečovječno i ponižavajuće postupanje prema žrtvama u pritvoru nikada nije bilo istraženo, autori smatraju da je Država potpisnica takođe prekršila član 10 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta.

3.5 Žrtve su uhapsili 4. maja 1992. godine pripadnici VRS bez naloga za hapšenje, njihov pritvor nije evidentiran u službenoj evidenciji niti je postupak pokrenut pred sudom kako bi mogli osporiti zakonitost pritvora. Pošto nikakvo objašnjenje nije dato i nikakvi naponi nisu uloženi da se razjasni sudbina žrtava, autori smatraju da je Država potpisnica prekršila član 9 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta.

3.6 Autori se dalje pozivaju na praksu Komiteta u rješavanju predstavki, prema kojoj prisilni nestanak može predstavljati odbijanje da se žrtva prizna pred zakonom ako je ta osoba bila u rukama vlasti Države potpisnice kada je posljednji put viđena i ako su nastojanja njihovih članova porodice kako bi došli do djelotvornih pravnih lijekova bili sistematski odbijani²⁰. U ovom slučaju je 11 žrtava posljednji put viđeno u rukama propadnika VRS-a, dok je Đemo Šehić posljednji put viđena na području pod kontrolom JNA. Neprestana nastojanja koje preduzimaju autori da rasvijetle sudbinu svojih članova porodice se otežavaju od njihovog nestanka. Država potpisnica je, dakle, također navodno odgovorna za trajnu povredu člana 16 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta.

3.7 Autori tvrde da su i sami žrtve povrede člana 7 samostalno i u vezi s članom 2, stav 3 Pakta koju je izvršila BiH zbog pretrpljene teške duševne boli i patnje, a zbog (a) nestanka njihovih članova porodice; (b) de facto uslova da ih proglašavaju umrlim kako bi dobili penziju; (c) stalno prisutne neizvjesnost u vezi sa njihovom sudbinom i mjestu gdje se nalaze; (d) izostanka istrage i obezbjeđenja djelotvornog pravnog lijeka; (e) nedostatka pažnje koja bi bila posvećena njihovom slučaju koja se odražava, na primjer, u korištenju cirkularnog pisma kojim je odgovoreno na njihove zahtjeve za informacijama o sudbini njihovih najmilijih i mjestu gdje se nalaze; (f) izostanka primjene različitih odredbi Zakona o nestalim osobama, uključujući i one koje se tiču osnivanje Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba, (g) neuspjeha Države potpisnice da izvrši presudu Ustavnog suda BiH.²¹ Autori zato smatraju da su bili žrtve kršenja člana 7 samostalno i u vezi s članom 2, stav 3 Pakta.

3.8 Na kraju, devet osoba među autorima, naime Mirza Hadžić, Muhamed Hadžić, Amra Alić, Samra Alić, Jasmin Abaz, Eldijana Džogić, Nermin Kander, Eldina Kander i Berina Šehić, tvrde da su bili maloljetnici, kada su bili zarobljeni, da su zlostavljani i da su bili svjedoci prisilnog nestanka njihovih članova porodice. Oni su stalno patili jer nisu znali istinu o tome što se dogodilo žrtvama. Oni nikada nisu dobili nikakvu naknadu za štetu koju su pretrpjeli kao rezultat nestanka njihovih članova porodice. Autori smatraju da je Država potpisnica povrijedila prava tih devet autora iz

¹⁹ Autori se pozivaju na *Yasoda Sharma protiv Nepala*, Predstavka br. 1469/2006, Mišljenje usvojeno 28. oktobra 2008, para. 77.

²⁰ Predstavka br. 1495/2006; *Zohra Madoui protiv Alžira*, usvojeno on 28. oktobra 2008, para. 7.7; Predstavka br. 1327/2004, *Grioua protiv Alžira*, usvojeno 10. jula 2007, para. 7.9.

²¹ Evropski sud za ljudska prava, *Suljagić protiv Bosne i Hercegovine*, 10. novembar 2009, para. 21.

člana 7, u vezi s članom 2, stav 3 Pakta i ista prava u vezi s članom 24, stav 1 Pakta pošto su bili maloljetnici kojima je trebala posebna zaštita do 17. januara 2010. godine, 15. decembra 2001. godine, 26. januara 2003. godine, 24. aprila 2005. godine, 3. februara 2003. godine, 24. aprila 2000. godine, 24. februara 2002. godine, 16. jula 2003. godine, odnosno 23. maja 2005. godine.

Izjašnjenje Države potpisnice

4.1 Država potpisnica je podnijela izjašnjenje 27. aprila 2011. godine. Ona se poziva na zakonski okvir koji je uspostavljen za procesuiranje ratnih zločina u poslijeratnom razdoblju, od decembra 1995. godine. U njemu obaviještava Komitet da je Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina usvojena u decembru 2008. godine s ciljem da se procesuiraju najsloženiji predmeti ratnih zločina u roku od 7 godina, a ostali predmeti ratnih zločina u periodu od 15 godina od usvajanja Strategije. Država potpisnica se dalje poziva na donošenje Zakona o nestalim osobama 2004. godine kojim je uspostavljen Institut za nestale osobe i podsjeća da su od gotovo 32.000 osoba koje su nestale u ratu, pronađeni posmrtni ostaci 23.000 osobe, a 21.000 je identifikovana.

4.2 Što se tiče autora predstavke, Država potpisnica je navela da je uspostavljena Regionalna kancelarija u Istočnom Sarajevu i Područna kancelarija u Sarajevu kao i njihove organizacione jedinice. Na taj način stvoreni su uslovi za brži i efikasniji proces traženja nestalih osoba na teritoriji Sarajeva. Njihovi istražitelji su svakodnevno na terenu radi prikupljanja informacija o potencijalnim grobnicama i uspostavljanja kontakta sa svjedocima. Država potpisnica dalje obaviještava Komitet da bi se posmrtni ostaci Himze Hadžića, Safeta Hodžića, Mensuda Durića, Rasima Selimovića, Abdulaha Jelaškovića, Sinana Salkića, Idriza Alića, Hasana Abaza, Hakije Kander, Emina Jelečkovića, Esada Fejzovića i Đema Šehića možda mogli nalaziti na području Vogošće ili Opštine Center, Sarajevo (Nahorevsko brdo). Država potpisnica obaviještava Komitet da je, od 1996. godine do danas, 135 žrtava pronađeno i ekshumirano, a 120 nestalih osoba je identifikovano, a to garantuje da će Institut za nestale osobe, uz podršku nadležnih službi, nastaviti sve potrebne radnje kako bi brže pronašao nestale osobe i riješio slučaj 12 osoba koje su nestale iz Svraka, Opština Vogošća.

4.3 Država potpisnica takođe dostavlja akt gradonačelnika Opštine Vogošća koji informiše Komitet da je izgrađeno spomen obilježje žrtvama prisilnih nestanaka, da se dan kada su nestali obilježava svake godine i da Opština ulaže sve napore da podrži pronalaženje nestalih osoba.²²

Komentari autora predstavke na izjašnjenje Države potpisnice

5.1 Autori predstavke su dostavili svoje komentare na izjašnjenje Države potpisnice 30. maja 2011. godine. Pozivaju se na Opšti komentar Radne grupe Ujedinjenih nacija za prisilne i nedobrovoljne nestanke (WGEID) o prisilnim nestancima kao produženom krivičnom djelu.²³ Oni smatraju da Država potpisnica u izjašnjenju potvrđuje da se Himzo Hadžić, Safet Hodžić, Mensud Durić, Rasim Selimović, Abdulah Jelašković, Sinan Šalkić, Idriz Alić, Hasan Abaz, Hakija Kander, Emin Jelečković, Esad Fejzović i Đemo Šehić i dalje nalaze na evidenciji kao nestale osobe koje nisu pronađene i obaviještava Komitet da nije pronađeno podudaranje pomoću

²² Akt od 15. marta 2011, br.09-int-1714/11.

²³ Radna grupa Ujedinjenih nacija za prisilne i nedobrovoljne nestanke (WGEID): Opšti komentar o prisilnim nestancima kao produženom krivičnom djelu koji je dostupan na:

<http://www.ohchr.org/EN/ISSUES/DISAPPEARANCES/Pages/DisappearancesIndex.aspx>, usvojen 2010. godine.

on-line alata za informisanje kojeg je postavila Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP). Postupak traženja je, stoga, još uvijek dužnost vlasti BiH.

5.2 Autori predstavke smatraju da izjašnjenje Države potpisnice nikako ne osporava tvrdnje koje su oni iznijeli, da se Država potpisnica ne poziva ni na kakvu trenutnu istragu kako bi dokazala da ispunjava svoju dužnost ili na bilo koje mjere koje preduzima kako bi utvrdila sudbinu i mjesto gdje se nalazi ovih 12 žrtava. Autori obaviještavaju Komitet da, do sada, nikog od njih niti ikog od svjedoka u njihovom slučaju nije kontaktiralo osoblje iz Područnog ureda Istočno Sarajevo ili Terenskog ureda Sarajevo koje je spomenula Džava potpisnica, a smatraju da će biti u mogućnosti pružiti tim vlastima informacije koje bi mogle biti relevantne za nalaženje Himze Hadžića, Safeta Hodžića, Mensuda Durića, Rasima Selimovića, Abdulaha Jelaškovića, Sinana Salkića, Idriza Alića, Hasana Abaza, Hakije Kanđera, Emina Jelečkovića, Esada Fejzovića i Đeme Šehića.²⁴

5.3 Autori predstavke tvrde da, šest godina nakon podnošenja prve prijave policiji zbog otmice 98 osoba, još uvijek nisu dobili nikakvu povratnu informaciju o tome je li istraga pokrenuta i da li se njihov predmet vodi pod određenim brojem. U ovom svjetlu je Ema Čekić, u svojstvu predsjednika Udruženja članova porodica nestalih osoba iz Vogošće, napisala pismo Institutu za nestale osobe kako bi se raspitala o statusu istrage. Dana 29. aprila 2011. godine je dobila odgovor Kantonalnog tužilaštva u kome se navodi da je nakon provođenja potrebne provjere, utvrđeno da je pokrenuta istraga protiv Drage Radosavljevića i drugih za ratne zločine protiv civila u skladu sa članovima 142 i 423 Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Dana 1. marta 2011. godine je predmet signiran određenom tužiocu. Pozdravljajući ova događanja, autori predstavke izražavaju svoju zabrinutost zbog činjenice da tužilac namjerava tužiti osumnjičenog po Krivičnom zakonu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a ne Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine iz 2003. godine. Autori navode da ovu važnu informaciju Država potpisnica nije navela u svom izjašnjenju o prihvatljivosti i meritumu, nego da su morali tražiti informacije od vlasti da bi bili informisani.

5.4 Autori predstavke dalje tvrde da još uvijek veliki broj ratnih zločina koji zahtijevaju istragu ne oslobađa vlasti Države potpisnice od odgovornosti da obavi brzu, nepristrasnu, nezavisnu i temeljitu istragu o slučajevima teških kršenja ljudskih prava i da redovno informišu rodbinu žrtava o napretku i rezultatima ovih istraga. Prisilni nestanak Himze Hadžića, Safeta Hodžića, Mensuda Durića, Rasima Selimovića, Abdulaha Jelaškovića, Sinana Salkića, Idriza Alića, Hasana Abaza, Hakija Kanđera, Emina Jelečkovića, Esada Fejzovića i Đeme Šehića je od 1992. godine do danas prijavljivan raznim vlastima, uključujući policiju u Vogošći. Ipak, autori predstavke nisu kontaktirani i nisu dobili nikakvu povratnu informaciju od nadležnih organa.

5.5 Autori predstavke smatraju da je realizacija Nacionalne strategije za ratne zločine bila manjkava i da je Država potpisnica ne može koristiti kao dovoljan odgovor na nedostatak informacija o toku i rezultatima provedenih istraga i da ona ne može opravdati neaktivnost nadležnih organa. Autori dalje tvrde da usvajanje strategije tranzicijske pravde ne može žrtvama teških kršenja ljudskih prava i njihovoj rodbini zamijeniti pristup pravdi i zadovoljštinu.

²⁴ Autori se pozivaju na Report on Best Practices in the matter of Missing Persons, doc. AIHR.CJA/612, 22. decembar 2010, paragrafi 53, 56, 80-97; i Opšti komentar WGEID-a o pravu na istinu u vezi s prisilnim nestancima iz 2010. godine, para. 4.

Dodatni podnesci Države potpisnice

6.1 Država potpisnica je 12. septembra 2011. godine Komitetu podnijela dodatne odgovore različitih državnih tijela²⁵ ponovivši informacije koje je ranije dostavila i naglašavajući napore koji se ulažu kako bi se utvrdila sudbina svih nestalih osoba i pronašlo gdje se nalaze. Država potpisnica je takođe informisala Komitet da nema relevantnih zbivanja u predmetu Himze Hadžića, Safeta Hodžića, Mensuda Durića, Rasima Selimovića, Abdulaha Jelaškovića, Sinana Salkića, Idriza Alića, Hasana Abaza, Hakije Kanđera, Emina Jelečkovića, Esada Fejzovića i Đeme Šehića i da nema dokaza o okolnostima njihove smrti ili nestanka.

6.2 Što se tiče argumenta autora predstavke da nisu dobili nikakvu informaciju o statusu predmeta koji se odnose na 12 žrtava, Država potpisnica obaviještava Komitet da je centralna baza podataka svih neriješenih predmeta ratnih zločina predviđena Nacionalnom strategijom za rješavanje predmeta ratnih zločina sada operativna. Država potpisnica se poziva na postupak koji se vodi protiv Drage Radosavljevića i 10 drugih osoba osumnjičenih za ratne zločine protiv civilnog stanovništva iz člana 423 i 142 Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Ona navodi da će "u septembru, Tužilaštvo, Odjel za ratne zločine, izdati nalog Ministarstvu unutrašnjih poslova da prikupi podatke i dokaze odnosno da sasluša svjedoke, članove porodica nestalih, o tome šta znaju o protivzakonitom odvođenju i nestanku civila iz Opštine Vogošća".²⁶

Dodatni podnesci autora predstavke

7.1 Autori predstavke su 14. oktobra 2011. godine dostavili komentare koji se odnose na podnesak Države potpisnice od 12. septembra 2011. godine. Oni smatraju da je jedina nova informacija koja je uključena u ovaj dodatni odgovor navođenje da Tužilaštvo ima namjeru da izda nalog Ministarstvu unutrašnjih poslova u septembru da prikupi podatke i dokaze u predmetu protivzakonitog odvođenja i nestanka civila iz Opštine Vogošća. Autori insistiraju na svojoj dostupnosti i spremnosti da budu pozvani da svjedoče pred Odjelom za ratne zločine i da moraju biti informisani o toku postupka.

7.2 Autori predstavke su takođe obavijestili Komitet da je 11. oktobra 2011. godine Udruženje članova porodica nestalih osoba iz Vogošće poslalo dopis Kantonalnom tužilaštvu sa upitom da li je navedeni nalog izdat i, ako jeste, koje su aktivnosti provedene do sada. U pismu su takođe ponovili da je od najveće važnosti da predmet bude riješen na osnovu Krivičnog zakona iz 2003. godine, a ne Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koji ne uključuju zločine protiv čovječnosti i zločin prisilnog nestanka. U tom smislu, autori se pozivaju na Izvještaj WGEID-a o misiji u BiH u kome se naglašava da, budući da je prisilni nestanak produženo krivično djelo, počiniac može biti kažnjen na temelju ex post zakonodavstva bez kršenja načela zabrane retroaktivne primjene zakona sve dok sudbina ili mjesto boravka nestale osobe nisu razjašnjeni.²⁷

7.3 Autori predstavke su 15. jula 2013. godine dostavili najnovije informacije o predmetu. Oni su obavijestili Komitet da je jedan od autora, gđa Mejra Durić, preminula 26. oktobra 2011. godine, a da nije saznala istinu o sudbini svoga sina, Mensuda Durića, i mjestu gdje se nalazi. Oni dalje tvrde da se presuda koju je Sud BiH donio 15. decembra 2006. godine

²⁵ Ministarstvo pravde, br. 05/37/2199/11 od 4. augusta 2011; Institut za nestale osobe, br. 01/1-02-2-3258 od 24. augusta 2011; Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo, br. T09KTRZ001688198 od 26. augusta 2011.

²⁶ Akt Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo od 26. augusta 2011, koji je priložen uz dokumentaciju primljenu 20. septembra 2011. godine.

²⁷ WGEID, Izvještaj o misiji u BiH, dok. A/HRC/16/48/Add.1 od 16. decembra 2010., para. 56

ne može smatrati presudom koja se odnosi na prisilni nestanak njihovih najmilijih zato jer je Dragan Damjanović bio optužen i osuđen za zločine koji se odnose na druge osobe.

7.4 Autori izražavaju zadovoljstvo zbog postupka koji se vodi pred Sudom Bosne i Hercegovine protiv Branka Vlače koji je optužen za zločine protiv čovječnosti počinjene u period između maja i oktobra 1992. godine, uključujući zločine u logorima Planjina kuća i Nakina garaža. Neki od autora predstavke su pozivani da Tužilaštvu daju iskaze. Međutim, autori smatraju da taj postupak nije dovoljan da Država potpisnica može da tvrdi da postupa u skladu sa svojim međunarodnim obavezama, jer (i) autori nisu službeno obaviješteni, te zato nisu sigurni je li protiv Branka Vlače u stvari podignuta optužnica za mučenja i prisilni nestanak njihovih članova porodice; (ii) druge osobe odgovorne za zločine počinjene nad njihovim članovima porodice su i dalje slobodne i nikada nisu optužene; (iii) ne može se smatrati da je postupak bio brz, temeljit i efikasan u skladu sa standardima utvrđenim u međunarodnoj sudskoj praksi. Autori podsjećaju da do danas niko nije osuđen za zločine počinjene protiv njihovih članova porodica, te da je vjerovatnoća da se prikupe dokazi za ove zločine sve manja i manja. Oni takođe ponovljaju sve odštetne zahtjeve koje su dostavili Komitetu od prvog podnošenja predstavke u svjetlu najnovije prakse Komiteta u rješavanju predstavki.²⁸

Dodatno izjašnjenje Države potpisnice

8.1 Država potpisnica je 31. oktobra 2013. godine, dostavila dodatno izjašnjenje u vezi sa krivičnim istragama koje se vode. Poseban odjel za ratne zločine Tužilaštva je pokrenuo istrage o više osoba optuženih za učestvovanje u planiranju i organizovanju prisilnog preseljenje hiljada nesrpskih civila; osnivanje, organizovanje i rad logora i zatvora na području opština Hadžići, Vogošća i Ilidža u kojima su bili zarobljeni nesrpski civili; direktno učestvovanje u ispitivanju zatvorenika i odlučivanju o dužini njihovog zarobljenštva; i kategorisanje zarobljenih civila, čime su odlučivali o njihovoj sudbini.

8.2 Država potpisnica se poziva na dva predmeta ratnih zločina koji se vode pred Posebnim odjelom za ratne zločine Tužilaštva BiH. U prvom slučaju, osumnjičeni je bio pomoćnik ministra pravde u Vladi Republike Srpske u periodu od 1992. do 1994. godine, koji je optužen za ubistva, arbitrarno pritvaranje, prisilne nestanke, nanošenje teških tjelesnih povreda i zločin protiv čovječnosti. U drugom slučaju, osumnjičeni je Branko Vlačo, koji je optužen za ubistva, mučenja i psihičko zlostavljanje, prisilni rad i prisilni nestanak 27 zatvorenika iz koncentracionog logora Planjina kuća od 16-18. juna 1992. godine. Država potpisnica podsjeća da su, između 1992. i 1994. godine, srpska policija i paravojne snage vršili napade na civile nesrpske nacionalnosti i počinile teška kršenja ljudskih prava u kontekstu oružanog sukoba.

8.3 Država potpisnica tvrdi da Tužilaštvo Bosne i Hercegovine trenutno preduzima potrebne istražne radnje, uključujući aktivnosti na pronalaženju posmrtnih ostataka nestalih osoba, saslušanju svjedoka, prikupljanju fizičkih dokaza i utvrđivanju činjenica koje će dokazati krivičnu odgovornost osumnjičenih. Prisilni nestanak članova porodice autora predstavke je u fazi "aktivne istrage" i registrovan je pod brojevima KTRZ 55/06 i KTRZ 42/05. U predmetu KTRZ 55/06 je navedeno 16 osoba u svojstvu oštećenih, uključujući imena nekih od nestalih članova porodica autora predstavke²⁹ i neke od autora predstavke. Što se tiče predmeta KTRZ 42/05, Država potpisnica daje spisak od 27 zatvornika

²⁸ Autori se pozivaju na predmet *Prutina i dr. protiv BiH*, Predstavke br. 1917/2009, 1918/2009, 1925/2009 i 1953/2010, usvojeno 28. marta 2013.

²⁹ Emin Jelečković i Sinan Salkić se ne nalaze na spisku žrtava.

koje smatra oštećenima, uključujući imena nekih od nestalih članova porodica autora predstavke. Njihovi predmeti se smatraju predmetima sa visokim prioritetom u skladu sa Nacionalnom strategijom za ratne zločine i shodno tome treba da budu završeni do kraja 2015. godine. Ipak, kao rezultat teškoća s kojima se susreće u toku istrage, posebno u prikupljanju dokaza, Tužilaštvo BiH nije u mogućnosti dati precizne rokove za krivične postupke koje trenutno vodi.

8.4 Država potpisnica je dalje navela da su izvršeni DNK testovi za 12 nestalih članova porodica autora predstavke, ali da nije bilo preklapanja ni za jednog od njih. Ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata tvrdi da dostupne informacije nisu dovoljne da bi provjerili da li su autori predstavke korisnici porodične invalidnine. Država potpisnica je u komentarima Opštine Vogošća konačno istakla neke od prepreka s kojima se susreće u procesu traženja nestalih osoba, uključujući i inertnost u radu institucija; sporost Tužilaštva u vezi provjere informacija o mogućim mjestima pojedinačnih i masovnih grobnica; neadekvatnu reakciju Tužilaštva u odobravanju ekshumacija pronađenih grobnica, nadovoljnu provjeru informacija dobijenih od firmi, institucija i pojedinca koji su uklanjali posmrtnu ostatak nekih od žrtava; nedostatak političke volje da se uspostavi centralna evidencija nestalih osoba i objedini proces identifikacije, bez obzira na nacionalnost žrtava; i činjenica da se ne primjenjuju odredbe Zakona o nestalim osobama.

8.5 Država potpisnica takođe tvrdi da je u direktnom kontaktu s Udruženjem porodica nestalih osoba iz Opštine Vogošća, te da će redovno obavještavati autore predstavke o toku i rezultatima preduzetih aktivnosti.

Dodatni komentari autora predstavke

9.1 Autori predstavke su 4. decembra 2013. godine dostavili dodatne komentare u odgovoru na podneske Države potpisnice od 31. oktobra 2013. godine. Oni izražavaju svoje puno slaganje s kritikama koje je iznijela Opština Vogošća u vezi s procesom traženja nestalih osoba. Autori predstavke izražavaju svoju zabrinutost zbog činjenice da su informisani o istrazi koja se vodi u predmetu KTRZ 55/06 samo zahvaljujući odgovoru Države potpisnice Komitetu i da je identitet osumnjičenog ostao nejasan. Oni smatraju da se ovom situacijom jasno krši njihovo pravo na pristup informacijama o istrazi prisilnih nestanaka. Autori predstavke obavještavaju Komitet u istom tonu da nikada nisu pojedinačno i službeno bili obavješteni o ustupanju predmeta ratnih zločina Tužilaštvu, nego su samo dobili pristup ovoj informaciji u dopisu kojeg su primili od Udruženje članova porodica nestalih osoba iz Opštine Vogošće kao odgovor na dopis u kome su tražili informacije o drugim predmetima koje je Komitet već riješio.

9.2 Autori predstavke žale zbog nejasnoće spiskova oštećenih koje je Država potpisnica dostavila za predmete KTRZ 55/06 i KTRZ 42/05. U tom smislu, autori prvo smatraju da nije jasno zašto se i nestale osobe i njihovi članovi porodice nazivaju oštećenim. Oni su onda izrazili zabrinutost u pogledu izostavljanja tri odnosno dva svoja člana porodice u spiskovima "oštećenih" u predmetima i zbog činjenice da 18 autora predstavke nisu nazvani "oštećenim", dok ostali jesu. Konačno, autori tvrde da su greške u pisanju nekih imena koje je napravila Država potpisnica povećale njihovu neizvjesnost u vezi sa postupkom koji se vodi.

9.3 Autori predstavke na kraju izražavaju svoju zabrinutost zbog kašnjenja navedenih istraga. Smatraju da, dok Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina predviđa da najsloženiji zločini - poput masovnih zločina iz ovog predmeta - budu

procesuirani kao prioritetno pitanje u roku od 7 godina (naime, do kraja 2015. godine), izgleda da nema nikakvog značajnog napretka u istragama vezanim za njihov slučaj.

Dodatno izjašnjenje Države potpisnice

10.1 Država potpisnica je 14. februara 2014. godine poslala ažurirane informacije o toku krivičnih istraga. Što se tiče imena žrtava, ukazuje na to da su uzeti iz pojedinih spisa i nadležni organi vlasti ih ne mogu mijenjati u odgovorima koje dostavljaju Komitetu.

10.2 Država potpisnica takođe smatra da istraga u predmetu 55/06 ispunjava uslov efikasnosti, nepristranosti i nezavisnosti, te da članovi 6, 7, 9 i 17³⁰ Konvencije nisu povrijeđeni u predmetnom slučaju.

10.3 Država potpisnica navodi da je Zakon o nestalim osobama donesen 2004. godine s ciljem da se poboljša sistem traženja nestalih osoba i da se efikasnije identifikuju posmrtni ostaci i utvrde okolnosti i uzroci smrti. Ona ponavlja da je Institut za nestale osobe svjestan svoje odgovornosti i važnosti svoje misije. Tokom rata u Bosni i Hercegovini je nestalo gotovo 34,964 osoba, pronađeno je 23,000 posmrtnih ostataka, od čega je 21,358 identifikovano. Dana 3. februara 2011. godine je formirana Centralna evidencija nestalih osoba (CEN). Ona obuhvata imena 34,964 nestale osobe. Ažuriranje baze podataka je u toku, a 13 osoba je zaposleno da bi se ubrzao proces. Država potpisnica ipak žali što je proces često otežan jer CEN zavisi od odgovora koje daju druge institucije.

10.4 Što se tiče argumenata autora predstavke u vezi sa time da se ne primjenjuje Zakon o nestalim osobama, Država potpisnica smatra da samo neki aspekti Zakona nisu primjenjeni, kao što su odredbe o Fondu za pomoć porodicama nestalih osoba. Ostale odredbe se uspješno primjenjuju i predstavljaju osnovu za funkcionisanje Instituta za nestale osobe.

10.5 Država potpisnica takođe ponavlja informacije navedene u prethodnim podnescima, podsjećajući da će autore predstavke obavijestiti o svakom napretku u istrazi prisilnih nestanaka njihovih članova porodica.

Pitanja i postupak pred Komitetom

Razmatranje prihvatljivosti

11.1 Prije razmatranja bilo kog odštetnog zahtjeva sadržanog u predstavci, Komitet mora, u skladu s članom 93 Poslovnika, odlučiti da li je slučaj privatljiv u skladu sa Fakultativnim protokolom.

11.2 Komitet je utvrdio, kako to propisuje član 5, stav 2 Fakultativnog protokola, da ista stvar nije predmet razmatranja u nekom drugom postupku međunarodne istrage ili rješavanja, te da su autori iscrpili sva raspoloživa domaća pravna sredstva.

1.3 Komitet napominje da Država potpisnica nije osporila prihvatljivost predstavke, te da su navodi autora u vezi kršenja članova 6, 7, 9, 10 i 16 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta i člana 7 samostalno dovoljno obrazloženi u svrhu prihvatljivosti.

---

³⁰ S obzirom na tvrdnje autora predstavke, Komitet je shvatanja da umjesto pozivanja Države potpisnice na član 17 Pakta treba da stoji pozivanje na član 16.

Komitet je proglasio predstavku prihvatljivom i započeo sa ispitivanjem njene osnovanosti.

Ispitivanje osnovanosti predstavke

12.1 Komitet je razmotrio slučaj u svjetlu svih informacija koje su mu stavile na raspolaganje stranke u postupku, kao što je predviđeno članom 5, stav 1 Fakultativnog protokola.

12.2 Autori predstavke tvrde da su Himzo Hadžić, Safet Hodžić, Mensud Durić, Rasim Selimović, Abdulah Jelašković, Sinan Salkić, Idriz Alić, Hasan Abaz, Hakija Kander, Emin Jelečković, Esad Fejzović i Demo Šehić žrtve prisilnog nestanka od trenutka njihovog nezakonitog hapšenja kojeg je izvršila VRS 14. maja 1992. godine, te da, uprkos njihovim brojnim naporima, Država potpisnica nije provela brzu, nepristranu, temeljitu i nezavisnu istragu da bi rasvijetlila njihovu sudbinu i mjesto gdje se nalaze i privela počinitelje licu pravde. Komitet, u ovom smislu, podsjeća na svoj Opšti komentar 31 (2004) o prirodi opšte zakonske obaveze koja je nametnuta Državama potpisnicama Pakta, prema kojoj neuspjeh Države potpisnice da istraži navode o povredama i neuspjeh Države potpisnice da privede licu pravde počinitelje određenih povreda (posebno počinitelje mučenja i sličnih okrutnih, nečovječnih i ponižavajućih postupaka, pogubljenja po skraćenom postupku i arbitrarnih ubijanja i prisilnih nestanaka) mogu sami po sebi dovesti do odvojenog kršenja Pakta.

12.3 Autori predstavke ne tvrde da je Država potpisnica direktno odgovorna za prisilni nestanak njihovih 12 članova porodice. Komitet primjećuje da pojam "prisilni nestanak" može da se koristiti u proširenom smislu, da se odnosi i na nestanke do kojih su dovele snage koje su nezavisne ili neprijateljske u odnosu na Državu potpisnicu, osim na nestanke koji se mogu pripisati Državi potpisnici.³¹

12.4 Komitet prima k znanju informaciju Države potpisnice da je uložila značajan napor na opštem nivou s obzirom da ima više od 30.000 slučajeva prisilnog nestanka koji su se dogodili za vrijeme sukoba. Naime, Ustavni sud je utvrdio da su vlasti odgovorne za istragu nestanka članova porodice autora predstavke (vidjeti paragraf 2.9 ovog mišljenja); uspostavljeni su domaći mehanizmi koji se bave prisilnim nestancima i drugim predmetima ratnih zločina (vidjeti paragraf 4.2 ovog mišljenja); a uzorci DNK-a uzeti iz neidentifikovanih ostataka se upoređuju s uzorcima DNK-a uzetim od autora predstavke; krivična istraga nestanka članova porodice autora predstavke je otvorena; spomen obilježlje svim žrtvama prisilnih nestanaka sa teritorije Opštine Vogošća, uključujući članove porodice autora predstavke, je izgrađen; i godišnjica njihovog nestanka se obilježava svake godine (vidjeti paragraf 4.3 ovog mišljenja).

12.5 Komitet podsjeća na svoju praksu u rješavanju predstavki prema kojoj obaveza da se istraže navodi o prisilnim nestancima i da se krivci izvedu pred lice pravde nije obaveza postizanja rezultata, nego obaveza korištenja sredstava, te da se mora tumačiti na način koji ne nameće nemoguć ili nesrazmjern teret na vlasti.³² Zbog toga, iako priznaje težinu nestanaka i patnju autora zato jer sudbina

³¹ Uporedite član 7, stav 2, tačka (i) Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda (definisane prisilnog nestanka tako da on uključuje i nestanke koje prouzrokuju političke organizacije) s članovima 2 i 3 Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanaka (koji prave razliku između prisilnih nestanaka koje provodi država ili osobe ili grupe koje djeluju sa njenim odobravanjem, podrškom ili prećutnim pristankom i sličnih djela koja provode osobe ili grupe koje djeluju bez takvog odobrenja, podrške ili prećutnog pristanka).

³² Vidjeti predmet *Prutica, Zlatarac, Kozica, Čekić protiv Bosne i Hercegovine*, Predstavke br. 1917/2009, 1918/2009, 1925/2009 i 1953/2010, mišljenje usvojeno 28. marta 2013. godine, para. 9.5; Predstavka br. 1997/2010, *Rizvanović protiv Bosne i Hercegovine*, mišljenje usvojeno 21. marta 2014. godine, para. 9.5.

njihovih članova porodice i mjesto gdje se nalaze nisu razjašnjeni i počinitelji još nisu privedeni pravdi, to samo po sebi nije dovoljno da se utvrdi kršenje pozitivnih obaveza Države potpisnice iz Pakta u konkretnim okolnostima na koje se odnosi ova predstavka.

12.6 U vezi sa ovim, autori tvrde da u trenutku podnošenja njihove komunikacije, osamnaest godina nakon zarobljavanja njihovih nestalih članova porodice, i više od tri godine nakon presude Ustavnog suda, istražni organi ih još nisu bili kontaktirali kako bi im dali informacije o osumnjičenim počiniteljima tih nestanaka, uprkos činjenici da su neki od autora predstavke bili u pritvoru zajedno sa svojim nestalim članovima porodice u to vrijeme. Autori takođe tvrde da su saznali za neke važne korake koje preduzimaju organi vlasti u njihovom predmetu, kao što je činjenice da je ciljana identifikacija posmrtnih ostataka izvršena na mjestima koja pripadaju teritoriji Opštine Vogošća i susjednim opštinama, tek u toku postupka koji se vodi pred Komitetom. Država potpisnica ne opovrgava te tvrdnje. Štaviše, Država potpisnice u podnescima naglašava sporost Tužilaštva u vezi provjere informacija o mogućim mjestima pojedinačnih i masovnih grobnica; neadekvatnu reakciju Tužilaštva u odobravanju ekshumacija pronađenih grobnica, nadovoljnu provjera informacija dobijenih od firmi, institucija i pojedinca koji su uklanjali posmrtno ostatke nekih od žrtava; nedostatak političke volje da se objedini proces identifikacije (pogledati paragraf 8.4 ovog mišljenja). Nadalje, Komitet smatra da vlasti koje istražuju prisilne nestanke moraju dati porodicama priliku da pridonesu svojim informacijama istrazi, te da informacije o napretku istrage moraju biti odmah dostupne porodicama. Takođe prima na znanje patnje i bolove prouzrokovane autorima zbog stalne neizvjesnosti koja proizlazi iz nestanka njihovih članova porodice. Komitet zaključuje da činjenice pred njim otkrivaju kršenje članova 6, 7, 9, 10 i 16 u vezi sa članom 2, stav 3 Međunarodne konvencije o građanskim i političkim pravima u odnosu na nestale članove porodice i člana 7 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta u odnosu na autore predstavke.

12.7 Komitet takođe primjećuje da je socijalna naknada koja se daje autorima zavisila od njihove saglasnosti da traže proglašavanje njihovog člana porodice umrlim, iako postoji neizvjesnost u vezi njihove sudbine ili mjesta gdje se nalaze. Komitet smatra da obavezivanje porodica nestalih osoba da proglase člana porodice umrlim kako bi imali pravo na naknadu, a istraga je u toku, čini da je dostupnost naknade štetan proces i predstavlja nečovječno i ponižavajuće postupanje kojim se krši član 7 samostalno i u vezi s članom 2, stav 3 Pakta u odnosu na autore predstavke.³³

12.8 U svjetlu gore navedenog, Komitet neće odvojeno ispitivati navode o povredama članova 10 i 16 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta.³⁴

13 Postupajući u skladu sa članom 5, stav 4 Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Komitet za ljudska prava je mišljenja da je Država potpisnica postupila u suprotnosti sa članovima 6, 7 i 9 u vezi sa članom 2, stav 3 Pakta u odnosu na nestale članove porodice i članom 7 u vezi s članom 2, stav 3 Pakta u odnosu na autore predstavke i

³³ Predstavka br. 1997/2010, *Rizvanović protiv Bosne i Hercegovine*, op. cit, para. 9.5. Jedna od autorica nije imala pravo na invalidninu i zato je bila u mogućnosti da izbjegne proglašavanje oca umrlim.

³⁴ Vidjeti *ibid.*, para. 9.7.

članom 7 samostalno i u vezi s članom 2, stav 3 Pakta u odnosu na autore predstavke koji su morali da svoje nestale članove porodice proglase umrlim.

14. U skladu s članom 2, stav 3 Pakta, Država potpisnica je obavezna da autorima predstavke obezbijedi pravnu zadovoljštinu uključujući (a) nastavljanje napora na utvrđivanju sudbine ili mjesta gdje se nalaze Himzo Hadžić, Safet Hodžić, Mensud Durić, Rasim Selimović, Abdulah Jelašković, Sinan Salkić, Idriz Alić, Hasan Abaz, Hakija Kander, Emin Jelečković, Esad Fejzović i Đemo Šehić, kao što je propisano Zakonom o nestalim osobama iz 2004. godine; (b) nastavljanje napora za privođenje pravdi onih koji su odgovorni za nestanak bez nepotrebnog odgađanja, kako je propisano Nacionalnom strategijom ratne zločine; i (c) obezbjeđivanje adekvatne naknade svim autorima predstavke. Država potpisnica je takođe obavezna da spriječi slične povrede prava u budućnosti i mora obezbijediti, naročito, da informacije o istragama prisilnih nestanaka budu dostupne porodicama nestalih osoba, te da se sadašnji zakonski okvir ne primjenjuje na način koji zahtijeva od članova porodice žrtava prisilnog nestanka da dobiju potvrdu o smrti žrtve kao uslov za dobijanje socijalne naknade i mjere reparacije.

15. Imajući na umu da je, postavši jedna od potpisnica Fakultativnog protokola, Država potpisnica priznala nadležnost Komiteta koji utvrđuje da li je došlo do povrede Pakta i da je, na osnovu člana 2 Pakta, Država potpisnica preuzela obavezu da osigura svim osobama na njenoj teritoriji i svim osobama koje podliježu njenoj nadležnosti prava priznata u Paktu, te da osigura efikasnu zadovoljštinu, kada se utvrdi da je došlo do povrede, Komitet želi da dobije od Države potpisnice, u roku od 180 dana, informacije o preduzetim mjerama za realizaciju ovog mišljenja. Od Države potpisnice se takođe traži da objavi ovo mišljenje, te da ga široko distribuiše na sva tri službena jezika Države potpisnice.

Dodatak

Zajedničko mišljenje gđina Fabiana Omara Salviolia i gđina Victora Manuela Rodrigueza Relcia (saglasno)

1. Slažemo se s odlukom Komiteta u predmetu Zilkija i ostali protiv Bosne i Hercegovine (Predstavka br. 2003/2010). Međutim, smatramo da je pravni zaključak trebao biti usmjeren na povredu člana 2, stav 3 u vezi s članovima 6, 7 i 9 Pakta, jer povrede koje povlače odgovornost Bosne i Hercegovine proizlaze iz nedostatka djelotvorne pravne zadovoljštine za prisilne nestanke i njihove posljedice. Ti nestanci se ne mogu pripisati državi Bosni i Hercegovini, jer su ih počinili pripadnici Vojske Republike Srpske (VRS).
2. U ovom mišljenju, kojim su utvrđene povrede članova 6, 7 i 9 u vezi s članom 2, stav 3, Komitet odstupa od svoga ranije datog mišljenja u predmetu Rizvanović protiv Bosne i Hercegovine (Predstavka br. 1997/2010) ne dajući bilo kakvo objašnjenje.
3. Mi, međutim, vjerujemo da je Komitet u pravu što je utvrdio direktno kršenje člana 7 u odnosu na autore na osnovu toga što davanje određenih socijalnih naknada zavisi od njihove saglasnosti da se potvrdi da su njihovi nestali članovi porodice umrli, čak i ako postoji neizvjesnost u vezi njihove sudbine ili mjesta gdje se nalaze.